

25-02-25

Radicale AFD populair in voormalig Oost-Duitsland. Friso de Zeeuw van het DDR Museum: 'Wantrouwen drijft deze kiezers'

Friso de Zeeuw in zijn DDR Museum © Foto Erik Rietman Fotografie

Je zat er vast. Maar er heerste wel gemeenschapszin in de voormalige DDR. Dat leer je in het DDR Museum Nederland in Monnickendam. Eigenaar Friso de Zeeuw, oud-politicus en DDR-deskundige, denkt dat de veranderingen voor veel Oost-Duitsers te snel zijn gegaan na de val van de muur. Mede daarom, zegt hij, heeft de AFD er nu zo'n grote aanhang.

door Leonie Groen

Halt. Staatsgrenze! Passieren verboden! Een waarschuwbord in het museum. Onder het portret van de gewezen leider Walter Ulbricht van de Duitse Democratische Republiek (DDR). Hij staat bekend als 'de leider die zijn land op slot deed'.

Ja, zo was het in de DDR, zie je nog weer eens in het museum. Je kon er niet weg. Tegen de vijfhonderd mensen zijn er gedood bij vluchtpogingen in de jaren dat het land met zijn rug naar het westen stond. „Dat is betrekkelijk weinig”, zegt De Zeeuw. „Het was zo moeilijk dat velen het niet eens probeerden.”

© Foto Erik Rietman Fotografie

Gevoel van vrijheid

Nudisttijdschriften in het museum herinneren aan de populariteit van het naakt recreëren. Gaf dat een gevoel van vrijheid? „Het wordt nog steeds veel gedaan.” Een klein televisietoestel in het museum herinnert aan de 'emigratie' iedere avond van het Oost-Duitse volk. „Driekwart keek naar het West-Duitse journaal.”

De Stasi (Binnenlandse veiligheidsdienst) kwam er vaak wel achter. „De agenten vroegen schoolkinderen soms een klok te tekenen die ze op de westerse televisie zagen. De ouders van de kinderen die er eentje konden tekenen, moesten zich vervolgens melden.”

Zo'n gezin kreeg een kruisje achter de naam en kon een vakantie naar grote broer en vriend Rusland op de buik schrijven. „Het ergste wat je kon doen was buiten de lijntjes kleuren. Daar houden Duitsers sowieso niet van, Duitsers die ook nog communist waren, helemaal niet.”

De val van de muur

Op 9 november 1989 veranderde alles. De Berlijnse muur viel. Ineens konden ze weg, de 'Ossies'. De kunstmatige vriendschap met de Sovjet-Unie braken ze meteen af. Het Taschenlehrbuch Russisch, in een van de vitrines van het museum, ging de shredder in, samen met de boekjes van die 'Gesellschaft für Deutsch-Sowjetische Freundschaft (DSF). Weg Russen. Wat? Weg Russen? Weg met alles.

Weg met de eigen fototoestellen, de eigen föhns, de vrolijk gekleurde eierdopjes in de vorm van tokkelende kipjes, de wasmiddelen, de vazen, het meubilair, de Trabant (de enige auto die je er kon krijgen). Weg DDR. Kom maar op met die Westerse spullen, met die De D-Mark (de oude munteenheid).

Massawerkloosheid

„In december 1989 schreef Helmut Kohl het tienpuntenplan dat onder meer de voormalige DDR moest helpen bij de overgang naar een markteconomie. Veel fabrieken en bedrijven sloten bij gebrek aan een afzetmarkt. Er heerste massawerkloosheid. Hoger opgeleiden en geschoolde arbeiders verlieten massaal het land. Deze verandering is zo snel gegaan. Misschien wel te snel”, vertelt De Zeeuw.

De samenhang in de samenleving loste ook meteen op. „De fabrieken verschaften niet alleen werk, ze zorgden ervoor dat de bevolking zich ingebed voelde. Het sociale leven was om het werk heen gebouwd. Het werk had een winkel, een dokter. Je ging met je collega's bier drinken en kegelen. Kegelen was een veel beoefende liefhebberij.”

© Foto Erik Rietman

De jaren 1990-1994 hebben zwaar aangetikt, vindt De Zeeuw. „West-Duitsland pompte er heel veel geld in maar het moest allemaal wel op de West-Duitse manier gebeuren. Jonge West-Duitsers werden ingevlogen om bijvoorbeeld het schoolsysteem te transformeren. De ellebogenmaatschappij, zoals dat heette, kwam op. De bewoners van de voormalige DDR bleven zitten met een enorme kater. Die is nog niet weg.”

Voorzieningen verdwijnen

Het astronomische bedrag van tweeduizend miljard euro stak de Duitse regering tot op heden in de vijf voormalige Oost-Duitse Bundesländer (deelstaten), vertelt De Zeeuw. „Het is niet voldoende om de hele economie weer op de been te krijgen. Er is krimp, met als gevolg dat het openbaar vervoer verdwijnt, de huisarts, het ziekenhuis. De bewoners vinden dat de regering niet genoeg aandacht voor hen heeft.”

Van armoede wil De Zeeuw niet spreken. „Met de werkloosheid valt het mee tegenwoordig. Komt natuurlijk ook doordat veel mensen zijn weggetrokken. Er is een sociaal vangnet. Dat is wat minder dan het onze, maar arm? Nee.”

'Der kleine Kommandeur'

Kinderboekjes met titels als 'Der kleine Kommandeur' (De kleine bevelhebber) en 'Unsere Volksarmee' (Ons nationale leger) in de vitrines van het museum roepen gevoelens van nostalgie op bij de Oost-Duitsers die het DDR Museum bezoeken en die met die propaganda zijn groot geworden. Ach lieve tijd, waar ben je gebleven? De Zeeuw snapt dat heel goed.

„De gemiddelde Oost-Duitser bewoog een beetje mee. Die had een redelijk prettig leven, ondanks de dictatuur. West-Duitsers hadden daar tot nu toe te weinig oor voor. Het is niet leuk om te horen dat jouw levenswijze niks voorstelde.”

De hang naar nostalgie past bij de AFD, zegt De Zeeuw. Niettemin schrok hij van de verkiezingsuitslag van zondag.

„In de vijf voormalige Oost-Duitse deelstaten heeft minimaal dertig procent van de kiezers AFD gestemd. Veelal gaat het richting de veertig procent. In een enkel district gaat het zelfs om de helft van de kiezers. In West-Duitsland daarentegen, trok de AFD 15 tot twintig procent van de stemmen. Dat het in het westen minder is, komt volgens mij doordat je daar nog het christendom hebt. De christelijke kiezer gaat toch liever naar de CDU/CSU (de grootste partij).”

Wantrouwen

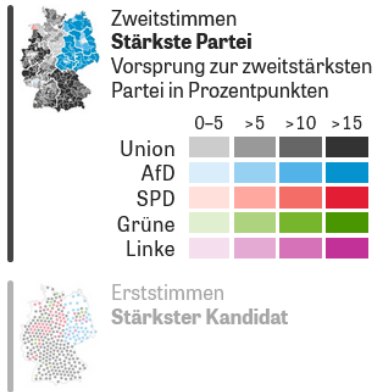
Er is nog een factor die de 'Ossies' in de armen van de AFD drijven, zegt De Zeeuw: „Wantrouwen. De burgers van de DDR missen veertig jaar democratie. Ze vertrouwen politici en media niet.”

Om nog even terug te komen op de nostalgie; uit wetenschappelijk onderzoek is gebleken dat ouderen, die terugkijken op hun leven, de nare dingen vergeten. Ze onthouden de goede.

DDR Museum

Het [DDR Museum Nederland](#) is alleen op afspraak te bezoeken.. De tentoonstellingsruimte is in de garage naast de woning van Friso de Zeeuw in Monnickendam, hij beslaat 21 vierkante meter, maar is met 13 vitrines optimaal benut. Het museum belicht de periode 1949-1990, de veertig jaar waarin de DDR bestond. Ook is er een kleine museumwinkel waar DDR-memorabilia zijn te bemachtigen.

Kartenansicht wählen

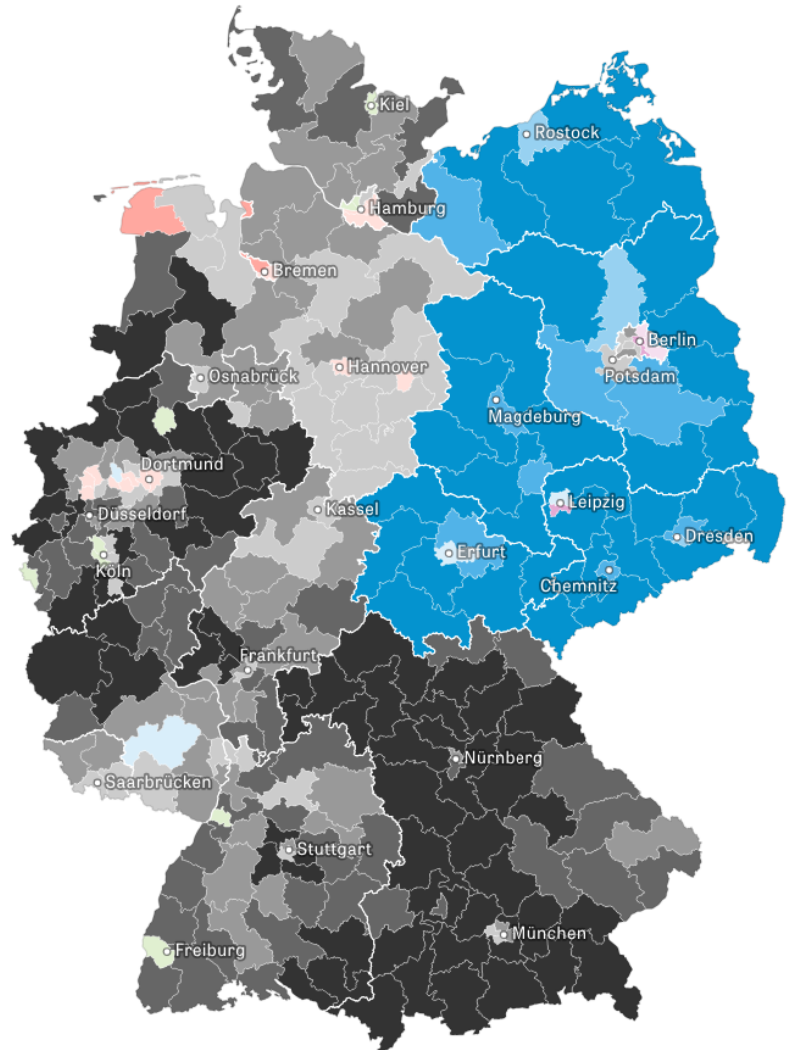

Wahlkreis finden:

Q Wahlkreis oder PLZ

Karte heranzoomen:

Q Bundesland

AfD (blauw) is de grootste partij in de voormalige DDR. De oude staatsgrens tussen BRD en DDR is duidelijk te herkennen. In West-Duitsland is de CDU/CSU (zwart) meestal de grootste partij.